

FACTSHEET

**Naleving leeftijdsgrenzen bij Evenementen
Alcohol en Jongeren in de Food Valley regio**

FIEKE FRANKEN

Nederlands Instituut voor Alcoholbeleid (STAP)

PAULIEN VAN STRATEN

Nederlands Instituut voor Alcoholbeleid (STAP)

JORIS VAN HOOF

Universiteit Twente

IN OPDRACHT VAN PROJECT FRISVALLEY

In dit factsheet worden de resultaten van het nalevingsonderzoek bij evenementen in de Food Valley regio beschreven. Op basis van mysteryshopping is onderzocht hoe de wettelijke leeftijdsgrens van 16 jaar voor de verkoop van zwak alcoholhoudende dranken in 2011 door evenementen werd nageleefd. Er zijn in totaal 10 evenementen bezocht, waarbij per evenement 2 aankoopogingen zijn gedaan. Op basis van mysteryshopping door 15-jarige jongeren is vastgesteld dat bij 0% van de aankoopogingen de verkoper de wettelijke leeftijdsgrens van 16 jaar voor de verkoop van alcohol correct naleeft. Bij alle 20 aankoopogingen lukte het de jongeren van 15 jaar in de Food Valley regio om alcohol te krijgen op evenementen.

Achtergrond

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van FrisValley, het alcoholmatigingsproject gericht op jongeren, van Regio FoodValley plus gemeente Woudenberg. FrisValley is in 2008 opgezet door Regio de Vallei. Die Regio is in 2011 opgegaan in Regio FoodValley. In het rapport zal verder verwezen worden naar het gebied de 'Food Valley regio'.

Onderzoek heeft uitgewezen dat het alcoholgebruik door jongeren resulteert in gevaren voor de gezondheid. Het drinken van alcohol op jonge leeftijd vergroot bijvoorbeeld het risico op hersenschade en op verslaving op latere leeftijd. Op korte termijn heeft alcohol een negatieve invloed op de schoolprestaties van jongeren¹.

De beschikbaarheid van alcohol is een belangrijke voorspeller voor het drinkgedrag van jongeren. Daarom is het belangrijk de beschikbaarheid van alcohol voor jongeren te beperken.

Op grote, landelijke festivals wordt door de bezoekers veel alcohol gedronken². De Food Valley regio is door middel van een evenementenbeleid actief bezig met het beperken van de beschikbaarheid van alcohol voor jongeren op evenementen. In de zomer van 2011 heeft de regio een aanscherping van het evenementen beleid geïntroduceerd.

Op de website van FrisValley is te lezen:

Net als 'vaste' horecagelegenheden, zoals cafe's, moeten evenementen zich ook houden aan de Drank- en Horecawet. Hier vindt u informatie om u te helpen tijdens het evenement op een verantwoorde wijze met alcohol om te gaan. Het gaat dan niet alleen om de strikte regels van de Drank- en Horecawet. Maar ook om aanvullende maatregelen zoals het schenken van evenementenbier, want samen zijn we verantwoordelijk voor een gezonde jeugd en een alcoholarme omgeving³.

Het huidige onderzoek test in hoeverre het evenementenbeleid effectief is en of 15-jarige jongeren alcohol kunnen kopen op verschillende evenementen in de Food Valley regio. Dit onderzoek dient als een nulmeting; over minstens een jaar zal blijken of de aanscherping van het evenementen beleid effect heeft gehad.

Methode: Mysteryshopping onderzoek

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van de methode 'mysteryshopping' waarbij 15-jarige jongeren aan de hand van een protocol, onder toezicht van onderzoekers van STAP, geprobeerd hebben alcohol te kopen. Op 8 avonden in juli en augustus 2011 zijn er 20 aankoop pogingen gedaan bij 10 evenementen in de Food Valley regio. Bij ieder evenement is twee keer een aankoop poging gedaan, steeds door twee verschillende koppels bestaande uit een 15-jarige jongen en een 15-jarig meisje, op dezelfde avond. Er is per evenement, zover het mogelijk was, geprobeerd om bij verschillende verkopers de alcohol te kopen. Elke aankoop poging wordt meegenomen als individuele aankoop poging. De onderzoeksmethode 'mysteryshopping' is een wetenschappelijk aanvaarde onderzoeksmethode die zeer betrouwbare gegevens oplevert over de naleving van de leeftijdsgrenzen en veelvuldig gebruikt wordt in binnen- en buitenland ³.

Resultaten

Hieronder worden de resultaten beschreven van het nalevingsonderzoek van evenementen in de Food Valley regio. In totaal waren 20 van de 20 aankoop pogingen succesvol, wat betekent dat het nalevingspercentage 0% is (zie tabel 1). Bij alle 10 de evenementen konden de 15-jarige jongeren alcohol kopen.

Tabel 1: Naleving per evenement

	Aantal bezoeken	Aantal keer naleving	Naleving(%)
Evenement 1	2	0	0%
Evenement 2	2	0	0%
Evenement 3	2	0	0%
Evenement 4	2	0	0%
Evenement 5	2	0	0%
Evenement 6	2	0	0%
Evenement 7	2	0	0%
Evenement 8	2	0	0%
Evenement 9	2	0	0%
Evenement 10	2	0	0%
Totaal	20	0	0%

Interventie door de verkoper: vragen naar de leeftijd en de ID van de jongeren

De mysteryshoppers hebben de opdracht gekregen om aan de bar of bij een tappunt, te proberen alcohol te kopen. In tabel 2 is te zien dat de jongeren bij alle aankoop pogingen alcohol konden kopen. Bij de eerste poging werd één keer gevraagd naar de leeftijd en vervolgens naar het ID van de jongeren. Uiteindelijk resulteerde dit niet in een correcte naleving; aan de jongeren werd gewoon alcohol verkocht. Bij de tweede poging is één keer gevraagd naar leeftijd en geen enkele keer naar het ID van de jongeren, dit resulteerde ook in een niet correcte naleving van de leeftijdsgrenzen. De jongeren konden overal alcohol kopen.

**Tabel 2: Uitgevoerde interventies bij verkoper per poging.
(vragen naar leeftijd en ID)**

	Poging 1			poging 2		
	Leeftijd	ID	Naleving	Leeftijd	ID	Naleving
Evenement 1	nee	nee	Nee	nee	nee	nee
Evenement 2	Ja/nee*	Ja/nee*	Nee	nee	nee	nee
Evenement 3	nee	nee	nee	nee	nee	nee
Evenement 4	nee	nee	nee	nee	nee	nee
Evenement 5	nee	nee	nee	nee	nee	nee
Evenement 6	nee	nee	nee	nee	nee	nee
Evenement 7	nee	nee	nee	nee	nee	nee
Evenement 8	Nee	nee	nee	Ja	nee	nee
Evenement 9	nee	nee	nee	nee	nee	nee
Evenement 10	nee	nee	nee	nee	nee	nee
Totaal	1 keer (10%)	1 keer (10%)	0 keer (0%)	1 keer (10%)	0 keer (0%)	0 keer (0%)

* Bij het tweede evenement, bij de eerste aankoop poging, zijn de jongeren direct naar de bar gelopen. Bij de aankoop poging werd hen verteld dat ze geen alcohol kregen omdat ze geen polsbandje hadden (er werd ook om leeftijd en ID gevraagd). Bij het verstrekken van de polsbandjes werd niet op leeftijd gecontroleerd. Nadat de jongeren een polsbandje hebben opgehaald, konden ze alsnog alcohol kopen. Ook de naleving van de leeftijdsgrenzen is bij dit evenement 0%.

Interventies bij evenementen die werken bij een toegangscontrolesysteem: vragen naar de leeftijd en de ID van de jongeren

Bij vijf evenementen werd een leeftijdscontrole middel gehanteerd. Een voorbeeld hiervan is het verstrekken van een groen polsbandje aan jongeren van boven de 16 en een rood polsbandje aan jongeren van onder de 16. Dit leeftijdscontrole middel werd uitgedeeld bij de ingang of bij een ander uitgiftepunt. Bij een uitgiftepunt werd dit vaak gecombineerd met de verkoop van munten. Van de tien evenementen maakten er vijf gebruik van een leeftijdscontrole middel. Bij 4 evenementen waren dit polsbandjes. De evenementen die gebruik maakten van polsbandjes verstrekten alleen een polsbandje als de jongeren boven de 16 waren. Jongeren onder de 16 kregen dus geen bandje. Eén evenement maakte gebruik van stempels (rode stempel als de jongere onder de 16 was, een groene stempel als de jongere boven de 16 was).

Per evenement zijn er twee aankoop pogingen gedaan, wat betekent dat er in totaal twintig aankoop pogingen zijn gedaan. In tabel 3 worden de evenementen die gebruik maken van een leeftijdscontrole middel nader toegelicht. Zo wordt uit de tabel duidelijk of er bij het uitgiftepunt van polsbandjes naar ID of leeftijd wordt gevraagd en of de jongeren een bandje of een stempel krijgen, en al of niet in de categorie 16- (jonger dan 16 jaar) worden geplaatst. Bijvoorbeeld bij het eerste evenement krijgen de 15-jarige jongeren dus onterecht een groene stempel waardoor het leek dat ze 16 jaar of ouder zijn, ze worden niet in de categorie 16- geplaatst. Bij evenement 8 worden de jongeren in de juiste categorie geplaatst, ze krijgen bij beide bezoeken geen polsbandje (dus categorie 16-).

Tabel 3: Uitgevoerde interventies bij uitgiftepunt leeftijdscontrole middel per poging (vragen naar leeftijd en ID en indeling in de categorie onder de 16)

Evenement	Leeftijds controle middel	Poging 1			Poging 2		
		Leeftijd	ID	Categorie16-	Leeftijd	ID	Categorie16-
1	Stempel	Ja	Ja	Nee	Nee	Nee	Nee
2	Polsbandje*	Nee	Ja	Nee	Nee	Nee	Ja
3	Polsbandje*	Ja	Ja	Ja	Nee	Nee	Ja
5	Polsbandje	Nee	Ja	Nee	Ja	Ja	Nee
8	Polsbandje	Nee	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja

* Er werd niet actief gecontroleerd op leeftijd. De jongeren moesten zelf op zoek gaan naar de polsbandjes, deze werden niet uitgedeeld. Alle bezoekers worden automatisch ingedeeld in de 16- categorie. Bij deze evenementen zijn de mysteryshoppers zelf op zoek gegaan naar de polsbandjes.

In totaal hebben de mysteryshoppers 5 evenementen bezocht, dus 10 aankoop pogingen, waar gewerkt werd met een leeftijdscontrolesysteem en de jongeren dus in een leeftijdscategorie moeten worden geplaatst (16- of 16+). Bij 5 van deze 10 bezoeken werden de jongeren in de juiste categorie ingedeeld (50%). Bij twee van deze evenementen moesten jongeren zelf actief een bandje halen (dit werd dus niet bij binnenkomst uitgedeeld). Er waren bovendien alleen bandjes voor jongeren die ouder waren dan 16. Dit betekent dat iedereen die binnenkomt automatisch werd ingedeeld in de categorie "onder de 16", ook zonder leeftijdscontrole. Alleen bij evenement 8 worden de jongeren altijd om hun ID gevraagd, en worden ze altijd in de juiste categorie geplaatst.

Uit tabel 3 blijkt dat bij 5 aankoop pogingen de jongere geen polsbandje kreeg verstrekt op het evenement. Voor al deze 5 aankoop pogingen gold dat ook zonder bandje de 15-jarige jongere uiteindelijk alcohol kon kopen bij de bar (zie tabel 2).

Ervaring van de jongeren

Tijdens dit onderzoek hebben de mysteryshoppers verschillende situaties beschreven die goed weergeven wat de sfeer is rond leeftijdscontrole bij evenementen. Hieronder volgen een aantal voorbeelden:

- Bij evenement 2 zijn de jongeren in eerste instantie naar de bar gegaan om alcohol te bestellen. Hier werden ze geweigerd, omdat ze geen polsbandje hadden. De jongeren zijn toen naar een uitgiftepunt gegaan voor de polsbandjes. Bij dit evenement werden alleen polsbandje uitgegeven aan bezoekers boven de 16. Hier kregen ze zonder problemen een polsbandje mee (na het laten zien van hun ID) en konden ze alsnog alcohol kopen. Bij de tweede poging was de aankoop poging ook zonder polsbandje succesvol.
- Bij evenement 3 waren er bandjes aanwezig, alleen zaten deze in een dichte doos en werden alleen gebruikt als bezoekers er om vroegen.
- Het vijfde evenement had een toelatinggrens van 16 jaar. De jongeren kregen een bandje mee en werden binnengelaten, ook al wist de werknemer die de polsbandjes uitdeelde dat de mysteryshoppers 15 jaar waren (na controle van leeftijd en het ID). De werknemer zei "Ik laat jullie

binnen. Als je alcohol koopt, moet je zeggen dat je het van iemand anders hebt gekregen, niet van de bar. Dit bandje heb je ook niet van mij.”

- Bij evenement 8 kregen de jongeren bij beide pogingen wel muntjes maar geen bandje. De muntverkoper tijdens poging 1 vermeldde nog wel “kan mij het wat schelen, als jullie maar lol hebben”. Bij de bar werd niet gecontroleerd of de jongeren wel een bandje hadden en hier konden ze ook alcohol kopen. Bij de tweede poging vroeg de verkoper zich te laat af of zij wel 16 waren. Op dat moment hadden de jongeren de alcohol al in hun handen.

Conclusie

Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt dat de naleving tijdens evenementen in de Food Valley regio 0% is. In dit onderzoek zijn 10 evenementen 2 keer bezocht, in totaal zijn 20 aankoop pogingen gedaan. Bij alle aankoop pogingen konden de jongeren alcohol kopen. Alle interventies (onder andere polsbandjes) bleken niet effectief.

Aan de bar werd bij twee aankoop pogingen om leeftijd en/of ID gevraagd. Uiteindelijk werd ook bij deze aankoop pogingen de leeftijdsgrens niet goed nageleefd, en konden de 15-jarige jongeren over alcohol kopen.

Bij 5 evenementen werd gebruik gemaakt van een leeftijdscontrole middel. Bij deze vijf evenementen werden 10 aankoop pogingen gedaan. Bij vijf bezoeken werden de 15-jarige jongeren ingedeeld in de goede categorie (onder de 16 jaar). Vijf keer werden zij verkeerd gecategoriseerd. Bij 1 evenement werd de verkoop van alcohol aan de bar geweigerd zonder polsbandje. Dit polsbandje werd vervolgens zonder problemen aan de 15-jarige verstrekt. Daarom kon in alle 20 aankoop pogingen alcohol worden gekocht op de 10 evenementen in de Food Valley regio.

Adviezen

- Intensiveren van toezicht

Handhaving is het meest effectieve instrument om de naleving van wetgeving te verbeteren. Met de nieuwe Drank- en Horecawet, die waarschijnlijk in de zomer van 2012 ingaat, verschuift deze taak naar de gemeenten. De gemeente krijgt zelf de bevoegdheid om toezicht te houden op de naleving van de Drank – en Horecawet en daarmee te controleren op de naleving van de leeftijdsgrenzen. Om de naleving bij evenementen te verbeteren zullen lokaal opgezette controles moeten worden uitgevoerd bij de evenementen in de Food Valley regio. We adviseren de regio om het toezicht bij evenementen te intensiveren en een goed regionaal jaaroverzicht te maken van de hotspot evenementen in de regio. Grote evenementen zouden zeker meerdere keren per avond dienen te worden bezocht.

- Goede interne samenwerking

Een goede interne samenwerking en instructies van al het personeel is van belang voor een goede naleving. Iedereen die of aan de bar werkt, alcohol verkoopt, of zich bezighoudt met het uitgegeven van een polsbandje of stempel moet zich bewust zijn van de Drank- en Horecawet. Ook het personeel dat later op de avond begint en daardoor de briefing mist. De leeftijden het ID bewijs van iedereen die niet onmiskenbaar 16 jaar of ouder is moet worden gecontroleerd.

- Leeftijdscntrole met behulp van polsbandjes of stempels

Als er met polsbandjes of stempels wordt gewerkt, moet bij iedereen die een polsbandje/stempel krijgt, het ID worden gecontroleerd. Dit is nu vaak niet het geval. Het instrument polsbandjes werkt alleen als het ook goed wordt ingezet en gehandhaafd. Alleen dan kan het barpersoneel er vanuit gaan dan iedereen met een polsbandje ook daadwerkelijk alcohol mag kopen. Om problemen met de naleving van de leeftijdsgrenzen te voorkomen kiezen sommige evenementen er ook voor om een toegangsleeftijd van 16 jaar in te stellen. Ook hier geldt dat dit instrument alleen werkt als deze ook wordt gecontroleerd.

De leeftijdscntrole bij binnenkomst, bij het uitgiftepunt van polsbandjes, of aan de bar kan meer worden gefaciliteerd. Het wordt voor de medewerker gemakkelijker om de leeftijd te berekenen en naar het ID te vragen wanneer bij het uitgiftepunt of bij de bar de juiste geboortedag komt te hangen. Dit is de geboortedag waaraan het personeel in één oogopslag kan zien vanaf welke geboortedag de bezoekers 16 jaar zijn. Dan hoeven ze dit niet keer op keer te berekenen. Wanneer wordt gewerkt met polsbandjes moeten deze bij binnenkomst worden verstrekt, anders moeten de bezoekers zelf op zoek gaan naar bandjes of een stempel.

Literatuur

1. Kuunders, MMAP (RIVM), van Laar, MW (Trimbos-instituut) (2010). *Wat zijn de mogelijke gezondheidsgevolgen van alcoholgebruik?* In: Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid. Bilthoven: RIVM.
2. Poel, A., van der, Doekhie, J., Verdurmen, J., Wouters, M., Korf, D., van Laar, M. *Feestmeter 2008 – 2009; Uitgaan en middelengebruik onder bezoekers van party's en clubs*. Utrecht: Trimbos-instituut.
3. Gosselt, J.F., Van Hoof, J.J., De Jong, M.D.T., & Prinsen, S. (2007). Mystery shopping and alcohol sales: do supermarkets and liquor stores sell alcohol to underage customers? *Journal of Adolescent Health, 41*(3), 302-308.
4. FrisValley (2011), Speciaal voor evenementen. <http://frisvalley.nl/regio-de-vallei/informatie/evenementen/>. Geraadpleegd september 2011

Utrecht/Enschede, oktober 2011

Fieke Franken
Paulien van Straten
Joris van Hoof

UNIVERSITEIT
TWENTE.